

"Todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos (...)" Art. 1 de la Declaración Universal de los DD HH
"Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i drets (...)" Art. 1 de la Declaració Universal dels DD HH

Queixa 2450002	Queja 2450002
Queixa d'ofici núm. 2-2024	Queja de oficio núm. 2-2024
Matèria Educació	Materia Educación
Assumpte Alumnat procedent d'entorns en situació de desavantatge social	Asunto Alumnado procedente de entornos en situación de desventaja social
Actuació Resolució d'inici d'investigació	Actuación Resolución de inicio de investigación

La situació de vulnerabilitat en què es troben xiquets, xiquetes i adolescents, atesos els índexs de pobresa i exclusió social a la Comunitat Valenciana, suposa per a ells una limitació en les oportunitats de desenvolupament. D'acord amb els [informes sobre seguiment del estado de la pobreza en España](#), publicats en 2023 per la Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social (EAPN), segons l'indicador AROPE (*At Risk Of Poverty and/or Exclusion*), el risc d'exclusió social afecta el 27,7% de la població a la Comunitat Valenciana, i la població menor és un percentatge important en les famílies afectades per la pobresa i diana especial d'aquesta situació de desavantatge social.

El que s'ha exposat determina que des d'aquesta defensoria s'iniciïn actuacions a fi d'investigar si els poders públics asseguren que els menors socialment desfavorits, escolaritzats en el sistema educatiu valencià, reben els recursos necessaris com a col·lectiu amb necessitats de suport educatiu.

La Constitució Espanyola reconeix el dret a l'educació com un dret fonamental. Així, declara que totes les persones tenen dret a l'educació, reconeix la llibertat d'ensenyament i disposa que l'educació té per objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i llibertats fonamentals. Així mateix, els poders públics han de garantir el dret de tots a l'educació.

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, és la norma que actualment regula l'atenció a la diversitat en el sistema educatiu espanyol, i en l'article 80, estableix:

1. Amb la finalitat de fer efectiu el principi d'equitat en l'exercici del dret a l'educació, les administracions públiques desenvoluparan accions dirigides a les persones, grups, entorns socials i àmbits territorials que estiguen en situació de vulnerabilitat socioeducativa i cultural amb l'objectiu d'eliminar les barreres que limiten el seu accés, presència, participació o aprenentatge, i asseguraran amb això els ajustos raonables en funció de les seues necessitats individuals i prestaran el suport necessari per a fomentar-ne el màxim desenvolupament educatiu i social, de manera que puguen accedir a una educació inclusiva, en igualtat de condicions amb els altres.

2. Les polítiques d'educació compensatòria han de reforçar l'acció del sistema educatiu de manera que s'eviten desigualtats derivades de factors socials, econòmics, culturals, geogràfics, ètnics o d'una altra índole.

La situación de vulnerabilidad en la que se encuentran niños, niñas y adolescentes, dado los índices de pobreza y exclusión social en la Comunitat Valenciana, supone para ellos una limitación en las oportunidades de desarrollo. De acuerdo con los [informes sobre seguimiento del estado de la pobreza en España](#), publicados en 2023 por la Red Europea de Lucha contra la Pobreza y la Exclusión Social (EAPN), según el indicador AROPE (*At Risk Of Poverty and/or Exclusion*), el riesgo de exclusión social afecta al 27.7% de la población en la Comunitat Valenciana, siendo la población menor un porcentaje importante en las familias afectadas por la pobreza y diana especial de dicha situación de desventaja social.

Lo expuesto determina que desde esta defensoría se inicien actuaciones a fin de investigar si los poderes públicos aseguran que los menores socialmente desfavorecidos, escolarizados en el sistema educativo valenciano, reciben los recursos necesarios como colectivo con necesidades de apoyo educativo.

La Constitución Española reconoce el derecho a la educación como un derecho fundamental. Así, declara que todas las personas tienen derecho a la educación, reconoce la libertad de enseñanza y dispone que la educación tiene por objeto el pleno desarrollo de la personalidad humana en el respeto a los principios democráticos de convivencia y a los derechos y libertades fundamentales. Asimismo, los poderes públicos deben garantizar el derecho de todos a la educación.

La Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, es la norma que actualmente regula la atención a la diversidad en el sistema educativo español, y en su artículo 80, establece:

1. Con el fin de hacer efectivo el principio de equidad en el ejercicio del derecho a la educación, las Administraciones públicas desarrollarán acciones dirigidas hacia las personas, grupos, entornos sociales y ámbitos territoriales que se encuentren en situación de vulnerabilidad socioeducativa y cultural con el objetivo de eliminar las barreras que limitan su acceso, presencia, participación o aprendizaje, asegurando con ello los ajustes razonables en función de sus necesidades individuales y prestando el apoyo necesario para fomentar su máximo desarrollo educativo y social, de manera que puedan acceder a una educación inclusiva, en igualdad de condiciones con los demás.

2. Las políticas de compensación reforzarán la acción del sistema educativo de forma que se eviten desigualdades derivadas de factores sociales, económicos, culturales, geográficos, étnicos o de otra índole.

Segons el parer d'aquesta institució, l'escolarització d'aquest alumnat socialment desfavorit, amb necessitats específiques de suport, ha d'estar regida pels principis d'inclusió i participació, qualitat, equitat, no discriminació i igualtat efectiva en l'accés i permanència en el sistema educatiu i accessibilitat universal per a tot l'alumnat.

L'atenció a la diversitat comprén el conjunt d'actuacions educatives dirigides a donar resposta a les diferents capacitats, interessos, situacions socioeconòmiques i culturals, lingüístiques i de salut de l'alumnat, amb la finalitat de facilitar l'adquisició de competències clau i l'assoliment dels objectius generals de les etapes educatives.

Per a això, han de fer-se ajustos pedagògics i els menors han de rebre els reforços professionals necessaris.

Les actuacions del Síndic de Greuges han d'atendre especialment la protecció dels drets de la infància i de l'adolescència reconeguts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant i per la legislació sobre la infància i l'adolescència i dels qui puguen trobar-se, d'acord amb l'article 19 d'aquesta llei, en situació de risc d'exclusió o d'especial vulnerabilitat, com també la defensa de la igualtat entre dones i homes. A aquests efectes, el Síndic de Greuges té la condició de defensor dels drets de la infància i de l'adolescència, sense detriment de les funcions que corresponguen al Ministeri Fiscal (article 1.3 de la Llei 2/2021, de 26 de març, de la Generalitat, del Síndic de Greuges).

La no adopció o adopció insuficient de mesures de detecció, resposta educativa i seguiment per a atendre les diferències que presenta l'alumnat que pertany a famílies socioeconòmicament desfavorides i/o dependent d'ajudes socials, pot suposar una vulneració als drets reconeguts a aquest alumnat, la qual cosa capacita el Síndic a iniciar una queixa d'ofici, de conformitat amb el que es disposa en l'article 23 de la Llei 2/2021, reguladora de la institució.

En conseqüència, aquesta institució ha decidit obrir una queixa d'ofici amb la finalitat d'investigar i supervisar els fets descrits.

Per això, sol·licitem a la Conselleria d'Educació, Universitats i Ocupació que ens remeta un informe detallat i raonat sobre els fets que motiven l'obertura de la present queixa d'ofici, juntament amb la valoració sobre la possible afectació dels drets invocats. A aquest efecte, es concedeix el termini d'un mes per a l'emissió d'aquests.

En particular, caldrà informar sobre els aspectes següents:

1. Indique el nombre d'alumnes socialment desfavorits amb necessitats específiques de suport.
2. Assenyal·le si el nombre d'afectats ha augmentat en els anys posteriors a la pandèmia de la COVID-19.
3. Assenyal·le si s'elabora anualment un índex d'escolarització per centre de l'alumnat amb necessitats específiques. En cas afirmatiu, remeta'n còpia.

A juicio de esta institución, la escolarización de este alumnado socialmente desfavorecido, con necesidades específicas de apoyo, debe estar regida por los principios de inclusión y participación, calidad, equidad, no discriminación e igualdad efectiva en el acceso y permanencia en el sistema educativo y accesibilidad universal para todo el alumnado.

La atención a la diversidad comprende el conjunto de actuaciones educativas dirigidas a dar respuesta a las diferentes capacidades, intereses, situaciones socioeconómicas y culturales, lingüísticas y de salud del alumnado, con la finalidad de facilitar la adquisición de competencias clave y el logro de los objetivos generales de las etapas educativas.

Para ello, deben de hacerse ajustes pedagógicos y los menores deben recibir los refuerzos profesionales necesarios.

Las actuaciones del Síndic de Greuges tienen que atender especialmente la protección de los derechos de la infancia y de la adolescencia reconocidos por la Convención de las Naciones Unidas sobre los derechos del niño, y por la legislación sobre la infancia y la adolescencia y de quienes puedan encontrarse, de acuerdo con el artículo 19 de esta ley, en situación de riesgo de exclusión o de especial vulnerabilidad, así como la defensa de la igualdad entre mujeres y hombres. A estos efectos, el Síndic de Greuges tiene la condición de defensor de los derechos de la infancia y de la adolescencia, sin detrimento de las funciones que correspondan al Ministerio Fiscal (artículo 1.3 de la Ley 2/2021, de 26 de marzo, de la Generalitat, del Síndic de Greuges).

La no adopción o adopción insuficiente de medidas de detección, respuesta educativa y seguimiento para atender las diferencias que presenta el alumnado, perteneciente a familias socioeconómicamente desfavorecidas y/o dependiente de ayudas sociales, puede suponer una vulneración a los derechos reconocidos a este alumnado, lo que capacita al Síndic a iniciar una queja de oficio conforme a lo dispuesto en el artículo 23 de la Ley 2/2021, reguladora de la institución.

En consecuencia, esta institución ha decidido abrir una queja de oficio con el fin de investigar y supervisar los hechos descritos.

Por ello, solicitamos a la Conselleria de Educación, Universidades y Empleo que nos remita un informe detallado y razonado sobre los hechos que motivan la apertura de la presente queja de oficio, junto con la valoración de la posible afectación de los derechos invocados. A tal efecto, se concede el plazo de un mes para la emisión de estos.

En particular, deberán informar sobre los siguientes extremos:

1. Indique el número de alumnos socialmente desfavorecidos con necesidades específicas de apoyo.
2. Señale si el número de los afectados ha aumentado en los años posteriores a la pandemia de la COVID-19.
3. Señale si se elabora anualmente un índice de escolarización por centro del alumnado con necesidades específicas. En caso afirmativo, remita copia.

4. Justifique si la distribució de l'alumnat socialment desfavorit amb necessitats específiques de suport és homogènia entre els centres públics i concertats.
5. Indique les mesures d'atenció a la diversitat que s'estan aplicant en els centres educatius (públics i concertats) en les etapes infantil, primària i secundària, batxillerat i formació professional, en relació amb l'alumnat que presenta necessitats per la seua condició sociocultural desfavorida.
6. Mesures que es té previst adoptar, si és procedent, com a resposta educativa a les necessitats de suport.
7. Previsió d'ajudes directes en forma d'activitats de reforç i enriquiment en horari extraescolar.
8. Indique taxes de repetició d'aquest alumnat.
9. Indique si s'ha procedit a valorar el progrés o la regressió en l'aprenentatge després de la pandèmia.
10. Qualsevol altra informació que considere d'interés per a proveir millor la queixa.

El termini d'un mes concedit per a l'emissió del citat informe podrà ser ampliat en un altre més pel Síndic de Greuges, amb caràcter excepcional i a instàncies de l'Administració autonòmica, «quan concórreguen circumstàncies justificades que així ho aconsellen en un determinat supòsit» (article 31 de la Llei 2/2021, de 26 de març, del Síndic de Greuges). En tot cas, aquesta ampliació haurà de sol·licitar-se abans que finalitze el termini inicialment concedit, i el Síndic resoldrà allò que resulte procedent.

Si l'informe requerit no s'emeta dins del termini concedit, es prosseguirà amb la investigació i, d'acord amb l'art. 39.1.a de la Llei 2/2021, del Síndic, es considerarà que hi ha falta de col·laboració i, amb independència que es pugui adoptar qualsevol de les mesures establides en l'apartat 3 d'aquest mateix precepte, es farà constar aquesta circumstància en la resolució final com a incompliment del seu deure de col·laboració (art. 39.4).

4. Justifique si la distribución del alumnado socialmente desfavorecido con necesidades específicas de apoyo es homogénea entre los centros públicos y concertados.
5. Indique las medidas de atención a la diversidad que se están aplicando en los centros educativos (públicos y concertados) en las etapas infantil, primaria y secundaria, bachillerato y formación profesional, en relación con el alumnado que presenta necesidades por su condición sociocultural desfavorecida.
6. Medidas que se prevén adoptar, en su caso, como respuesta educativa a las necesidades de apoyo.
7. Previsión de ayudas directas en forma de actividades de refuerzo y enriquecimiento en horario extraescolar.
8. Indique tasas de repetición de este alumnado.
9. Indique si se ha procedido a valorar el progreso o regresión en el aprendizaje tras la pandemia.
10. Cualquier otra información que considere de interés para la mejor provisión de la queja.

El plazo de un mes concedido para la emisión del citado informe podrá ser ampliado por otro más por el Síndic de Greuges, con carácter excepcional y a instancia de la Administración autonómica, «cuando concurren circunstancias justificadas que así lo aconsejen en un determinado supuesto» (artículo 31 de la Ley 2/2021, de 26 de marzo, del Síndic de Greuges). En todo caso, esta ampliación deberá solicitarse antes de que finalice el plazo inicialmente concedido, y el Síndic resolverá lo que resulte procedente.

Si el informe requerido no se emite dentro del plazo concedido, se proseguirá con la investigación y, conforme al art. 39.1.a de la Ley 2/2021, del Síndic, se considerará que existe falta de colaboración y, con independencia de que se pueda adoptar cualquiera de las medidas establecidas en el apartado 3 de este mismo precepto, se hará constar dicha circunstancia en la resolución final como incumplimiento de su deber de colaboración (art. 39.4).

Àngel Luna González
Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana